

ZIŅOJUMS

Kreditēšanas attīstības tendences un kreditēšanu
kavējošie faktori Latvijā

Termini un skaidrojumi

Saīsinājums	Skaidrojums
IKP	Iekšzemes kopprodukts
MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi
ECB	Eiropas Centrālā banka
ES	Eiropas Savienība
LB	Latvijas Banka
NFS	Nefinanšu sabiedrība
NĪ	Nekustamais īpašums
LFNA	Latvijas Finanšu nozares asociācija
FATF	Finanšu darījumu darba grupa
VID	Valsts ieņēmumu dienests
PTAC	Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Saturs

Termini un skaidrojumi	2
Kreditēšanas vides izaicinājumi	4
Investīciju un uzņēmējdarbības vide.....	7
Kredītiestāžu uzraudzības regulējuma piemērošana Latvijā.....	9
Noguldījumu likmju samērīgums	9
Valsts atbalsts tirgus nepilnību risināšanai caur attīstības finanšu institūciju ALTUM.....	12
Esošās politikas iniciatīvas	13
Priekšlikumi turpmākai rīcībai	17

Šī ziņojuma mērķis ir sniegt aktuālu informāciju par kreditēšanas attīstības tendencēm Latvijā, vienlaikus sniedzot salīdzinājumu ar citām Baltijas un Eiropas Savienības (turpmāk - ES) valstīm, identificējot kreditēšanu kavējošos faktoros Latvijā un sniegt priekšlikumus turpmākai rīcībai. Izvērtējums sagatavots atbilstoši Finanšu sektora attīstības plānā 2022. – 2023. gadam¹ dotajam uzdevumam.

Kreditēšanas aktivitāti ietekmē daudzu faktoru kopums, pārklājoties vairākām politikas plānošanas jomām. Starp tām ir vispārējā ekonomiskā situācija, aizdevēju kredītu izsniegšanas politika un darbības stratēģiskie mērķi, nefinanšu sabiedrību (turpmāk - NFS) un privātpersonu finansiālais stāvoklis, ēnu ekonomika, tiesiskā vide un citi. Kreditēšanas vides uzlabošanai svarīgi ir uzlabojumi katrā no šīm jomām, sadarbojoties ar citām iesaistītajām iestādēm.

Kreditēšanas vides izaicinājumi

Latvijas finanšu sistēma ir stabila pateicoties tam, ka kredītiestāžu kapitalizācijas līmenis ir augsts – kredītiestādēm kopumā ir pietiekamas kapitāla rezerves, kā arī 2022. gadu banku sektors Latvijā pabeidza ar pēdējā desmitgadē augstāko peļņu.

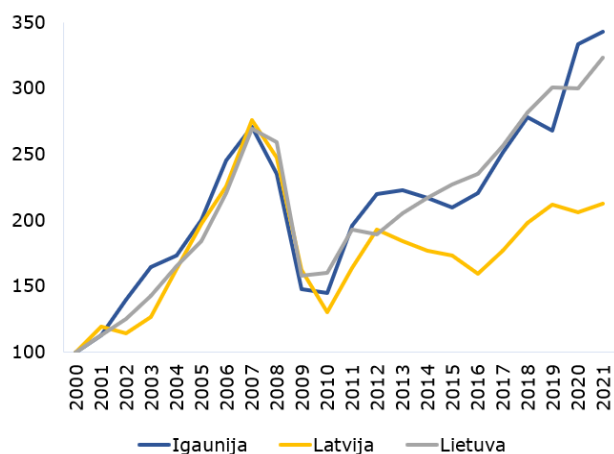
Latvijas ekonomika Covid-19 krīzi pārvarēja būtiski labāk nekā sākotnēji prognozēts un pēc 2,2% krituma 2020. gadā ekonomikas izaugsme strauji atjaunojās, 2021. gadā sasniedzot 4,1%. Savukārt 2022. gadā Latvijas ekonomiska auga par 2,8%, un ekonomisko situāciju valstī noteica Krievijas uzsāktais karš Ukrainā un straujais energoresursu cenu kāpums, kas vājinājis ekonomikas izaugsmi visā pasaulē.

Neskatoties uz Covid-19 pandēmijas izraisīto krīzi un Krievijas uzsākto karu Ukrainā, banku sektors ir spējis saglabāt stabilitāti un darboties ar peļņu. Tomēr tā devums ekonomikas izaugsmē ir nepietiekams, t.sk., kreditēšana ir attīstījusies nevienmērīgi, jo īpaši MVU segmentā. Latvijā kreditēšana jau ilgstoši ir attīstījusies gausi, kredītportfelis ir tikai 29% no IKP (skatīt 2. attēlu), kas ir tuvu tam kāds tas bija vēl pirms iestāšanās ES. Ilgstoši vājā kreditēšanas attīstība kavē Latvijas tautsaimniecības attīstību kopumā. 2022. gadā kredītiestāžu izsniegto kredītu apjoms pret IKP ir otrs zemākais eiro zonā, toties izsniegto kredītu cenas ir vienas no visaugstākajām.

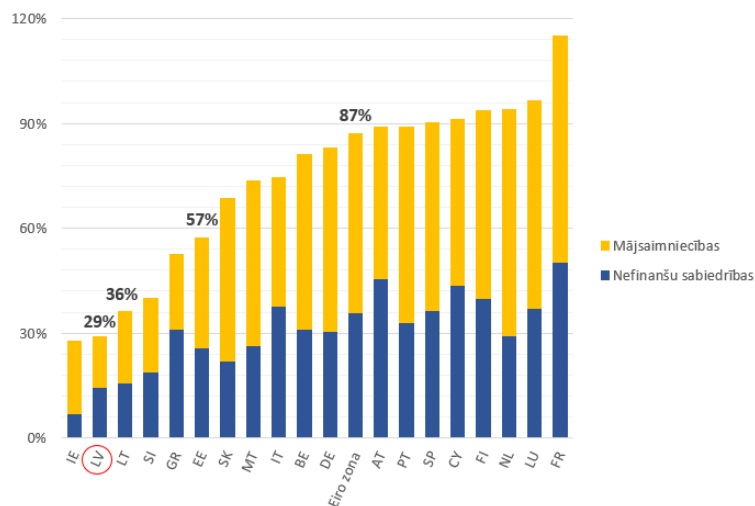
Ir nepieciešama aktīvāka kreditēšana, lai atbalstītu straujāku tautsaimniecības attīstību. To uzskatāmi parāda Latvijas, Lietuvas un Igaunijas atšķirīgā situācija bruto pamatkapitāla veidošanā, ko daļēji noteikušas atšķirīgas kreditēšanas tendences iepriekšējos gados (skatīt 1. attēlu).

---

¹ Ministru kabineta 2022. gada 31. maija rīkojums Nr. 396 "Par Finanšu sektora attīstības plānu 2022.–2023. gadam". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/332903>.

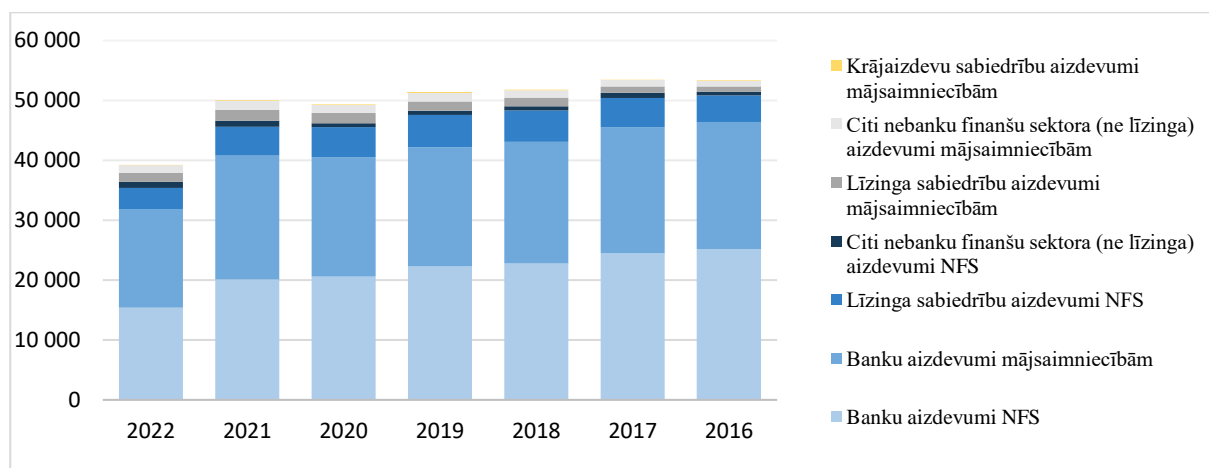

1.attēls. Bruto pamatkapitāla veidošana (2000=100)

2.attēls. Iekšzemes NFS un mājsaimniecību kredīti pret IKP 2022. gadā

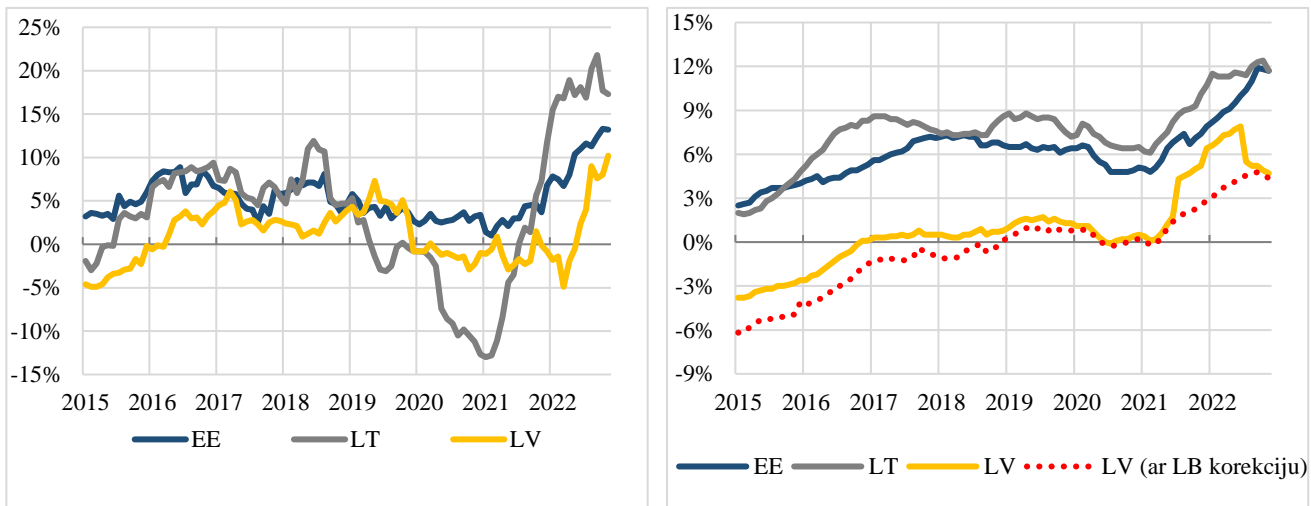
Latvijā tradicionāli kredītiestādes ir lielākais finansējuma avots, kas veido aptuveni 76% no kopējā aizdevumu īpatsvara – 81% procentus no rezidentiem izsniegtajiem aizdevumiem ir izsniegušas kredītiestādes, 13% līzīga sabiedrības² un ap 6% veido citi nebanku kredīti. Dažādiem kredītu veidiem pēdējo četru gadu laikā saglabājas negatīva tendence.

3.attēls. Rezidentu kredītportfeļa struktūra, miljoni euro (avots: LB)

Latvijā kredītiestāžu kapitāla un likviditātes, aktīvu kvalitātes un kapitāla un aktīvu atdeves rādītāji ir labāki nekā vidēji ES, bet kreditēšanas tempi ilgstoši saglabājas zemi. Iepriekšējo piecu gadu laikā kredītiestāžu aizdevumu pārmaiņu temps mājsaimniecībām bija samērā stabils, tomēr 2022. gadā ir vērojama lejupslīde par 2%. Turpretī NFS segmentā uzņēmumu kredītu pieaugums sasniedza 10,4%, taču to galvenokārt sekmēja īslaicīgs pieprasījuma pieaugums pēc kredītiem apgrozāmiem līdzekļiem augstas inflācijas un būtiska energoresursu cenu kāpuma apstākļos. Tomēr pat ja kreditēšana ir augusi, tad tās tempi ir bijuši zemāki par ekonomikas izaugsmi un kredītu īpatsvars ekonomikā ir turpinājis sarukt. Aplēses par tautsaimniecības izaugsmi liecina, ka lielā nenoteiktība ekonomiskajā situācijā, ko ietekmē Krievijas karš Ukrainā, kavēs arī NFS investīciju izaugsmi. Lai gan piesardzība investīciju veikšanā un kreditēšanā bija vērojama arī iepriekšējos gados, tomēr šajos apstākļos, ņemot vērā arī procentu likmju pieaugumu, centrālajām bankām reaģējot uz augsto inflāciju, NFS kreditēšanas tempu strauja uzlabošanās šogad ir maz ticama.

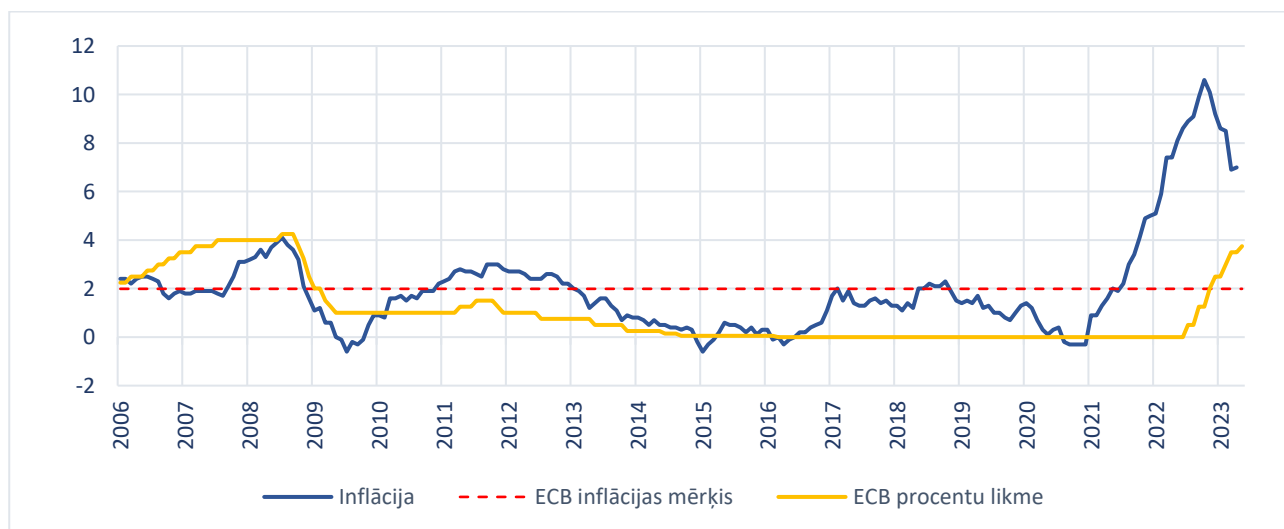
² No kurām lielāko daļu ir aizdevušas kredītiestāžu grupu sabiedrības.

4.attēls. Iekšzemes kredītu gada pārmaiņu temps, NFS (pa kreisi) un Mājsaimniecības (izslēdzot norakstīto kredītu un vienreizējo ietekmi, (avots: ECB), attēlā labajā pusē ir precīzāk izslēgta pārklasifikācija un citu vienreizējo efektu ietekme (avots: LB).

Latvijas atpalcība kreditēšanā no Lietuvas un Igaunijas pēc 2008. – 2009. gada finanšu krīzes ir daļēji skaidrojama ar to, ka šī krīze Latvijā bija ilgstošāka un dziļāka, jo tautsaimniecības attīstības nelīdzsvarotība un strukturālās problēmas pirms tās Latvijā bija lielākas. Šīs krīzes sekas ilgstoši ietekmējušas gan kredītiestāžu kreditēšanas procesā izmantojamos riska novērtēšanas modeļus un piesardzību (attiecīgi arī kredītu cenu), gan komersantu un iedzīvotāju gatavību uzņemties parādsaistības. Tomēr kopš finanšu krīzes pagājuši jau teju 15 gadi, un arī makroekonomiskā situācija valstī ir ievērojami uzlabojusies. Latvijas tautsaimniecībā pašlaik nav liecību par būtisku attīstības nelīdzsvarotību, valsts finanses ir stabilas, finansiālo drošību stiprina dalība eiro zonā, noturība pret negatīviem riskiem ir laba. Līdz ar to, pretstatā 2008.–2009. gada finanšu krīzes laikam, pandēmijas un energoresursu cenu straujā kāpuma laikā kredītiestāžu aktīvu kvalitāte būtiski nav pasliktinājusies. To ir sekmējusi arī valsts ar atbalsta pasākumiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem, tostarp veicinot arī kredītiestāžu klientu finanšu noturību, ko var novērot kredītiestāžu finanšu rādītājos.

Inflācijas ietekmē ir mainījies monetārās politikas virzība un, lai panāktu inflācijas sarukumu un stabilizētu tautsaimniecību ECB, sākot ar 2022. gada jūliju jau vairākkārt ir pieņēmusi lēmumu celt procentu likmes (skatīt 5.attēlu).

5.attēls. Inflācija eiro zonā un ECB bāzes procentu likme %, 2006.-2023.gadam (avots: Eurostat, ECB)

Jāatzīmē, ka vēl pirms ECB uzsāka bāzes procentu likmju celšanu, procentu likmes uzņēmumu kredītiem Latvijā bija vienas no augstākajām eiro zonā. Vienlaikus no mājsaimniecībām piesaistīto noguldījumu atlikumu procentu likmes ir bijušas starp zemākajām, neskatoties uz to, ka ECB jau ilgāku laiku, reaģējot uz augsto inflāciju, ceļ bāzes procentu likmi.

Procentu likmes kredītiestāžu dalījumā ļoti atšķiras, kas norāda uz augstu tirgus segmentāciju. Tādēļ konkurējošo piedāvājumu pieejamība aizņēmējiem ir mazāka nekā šķiet, pat neskatoties uz salīdzinoši lielo kredītiestāžu skaitu Latvijā. Šis faktors īpaši ietekmē aizņēmējus MVU grupā.

Ļoti atšķiras katras kredītiestādes īstenotā politika, bet no specifiskajiem faktoriem svarīgākā nozīme ir uzņēmuma lielumam, nozarei, procentu likmes fiksācijas veidam. Latvijā 2020. gadā vidējā svērtā procentu likme lielajiem uzņēmumiem bija 1,70%, bet mikro uzņēmumiem – 3,70%.

Latvijas Bankas pētījumi un veiktā analīze piedāvā vairākus secinājumus par kredītu procentu likmēm Baltijā un Latvijā.³ Samērā augstās uzņēmumiem izsniegto aizdevumu procentu likmes Baltijā nevar pilnībā skaidrot ar zemāku kredītportfeļa kvalitāti jeb augstāku risku, dārgāku kredītiestāžu finansējumu vai citiem standarta procentu likmes noteicošiem faktoriem. Pat ņemot vērā visus iepriekš minētos faktorus, Baltijas uzņēmumiem izsniegto aizdevumu procentu likmes ir vienas no augstākajām eiro zonā. 2020. gadā neizskaidrotā no jauna izsniegto aizdevumu procentu likmju starpība starp Baltiju un Vāciju (vai arī vairumu citu eiro zonas valstu) bija aptuveni 1,5 – 2,0 procentu punkti. Turklāt to nenoteica atsevišķi izņēmuma gadījumi – samērā augstas procentu likmes bija teju katrā kredītiestādē Baltijā. 2020. gadā procentu likmes lielākajā daļā Baltijas kredītiestāžu bija starp 10% augstākajām procentu likmēm eirozonā.

Investīciju un uzņēmējdarbības vide

Lēno kreditēšanas tempu nosaka gan tirgus pieprasījuma, gan piedāvājuma faktori. Ilgstoši uzkrājoties un summējoties strukturālajām nepilnībām vairākās tautsaimniecības jomās⁴, Latvijā ir izveidojusies vide, kurā uzņēmumiem ir grūtāk veikt uzņēmējdarbību un investēt, kas attiecīgi mazina gan kredītu pieprasījumu, gan ietekmē finansējuma piedāvājuma nosacījumus. Latvijas Banka ikgadējos "Finanšu stabilitātes pārskatos" ir norādījusi, ka tās ir nepilnības:

- prognozējamās un drošās uzņēmējdarbības vides veidošanā;
- tiesību aizsardzības sistēmā;
- valsts pārvaldē, tostarp valsts iestāžu, dienestu un pašvaldību iestāžu kapacitātē, lemtspējā (atkarības no politiskās ietekmes dēļ), sadrumstalotībā un sadarbībā (gan savstarpējā, gan ar privāto sektoru), valsts uzņēmumu pārvaldībā;
- ēnu ekonomikas un korupcijas novēršanā;
- privāto uzņēmumu pārvaldībā;
- būvniecības nozares attīstībā;
- darbaspēka tirgus regulējumā, tostarp attiecībā uz ārvalstu darbaspēka piesaisti;
- ieguldījumos cilvēkkapitālā, tostarp izglītības sistēmā, veselības aizsardzībā, demogrāfijas uzlabošanā;

³ Banku procentu likmes uzņēmumiem. Pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/banku-procentu-likmes-uznemumiem-kas-lacitim-vedera>.

⁴ Finanšu stabilitātes pārskats. Pieejams: [Finanšu stabilitātes pārskats 2022 \(latvijasbanka.lv\)](https://www.finanzasbanka.lv/finansu-stabilitates-parskats-2022); [Finanšu stabilitātes pārskats 2021 \(latvijasbanka.lv\)](https://www.finanzasbanka.lv/finansu-stabilitates-parskats-2021)

- ieguldījumos infrastruktūrā, izpētē un attīstībā;
- ilgtspējības mērķu izpratnē un skaidras, valsts interesēs veidotas ilgtspējības politikas noteikšanā un īstenošanā;
- kapitāla tirgus attīstībā.

Uzņēmēji Latvijā saskaņā ar Eiropas Investīciju bankas ikgadējās Centrālās un Austrumeiropas valstu uzņēmēju aptaujas par ilgtermiņa šķēršļiem investīcijām rezultātiem⁵ vērtē investīciju vidi kritiskāk nekā uzņēmēji Lietuvā un Igaunijā visos aptaujātajos parametros:

- 1) uzņēmējdarbības vides prognozējamība (Latvijā minēts kā pats svarīgākais ilgtermiņa šķērslis investīcijām un daudz lielākā mērā nekā kaimiņvalstīs);
- 2) energoresursu cenas⁶;
- 3) darbaspēka pieejamība⁷;
- 4) uzņēmējdarbības vides un darbaspēka tirgus regulējums;
- 5) finansējuma pieejamība;
- 6) pieprasījums;
- 7) transporta un digitālās infrastruktūras nozare (vairāk nekā divas reizes lielāks šķērslis investīcijām nekā Lietuvā un Igaunijā).

Atbilstoši Eiropas Investīciju bankas aptaujas rezultātiem finanšu ierobežojumi uzņēmumus Latvijā skar daudz lielākā mērā nekā uzņēmumus vidēji ES⁸ un Igaunijā, taču līdzīgā pakāpē kā Lietuvā. Savukārt Latvijā 30% aptaujāto uzņēmumu atzinuši, ka veiktais investīciju apjoms bijis nepietiekams (ES vidēji – 14%). Vienlaikus dažādās aptaujās pietiekami liela daļa uzņēmumu norāda, ka tie nemaz neplāno investēt un/vai meklēt ārējo finansējumu. Iespējams, ka vājo kreditēšanas aktivitāti daļēji skaidro uzņēmumu piesardzība, daļēji – uzņēmējdarbības vides apstākļi, un daļēji – uzņēmumu pašu nevēlēšanās kļūt caurspīdīgākiem un iziet no ēnu ekonomikas. Eiropas Komisijas ikgadējā aptaujā par finansējuma pieejamību uzņēmumiem Latvijas uzņēmēji vairāk nekā pārējo ES valstu uzņēmēji, kā iemeslu finansējuma nepiesaistīšanai, minējuši nevēlēšanos nodot kontroli pār uzņēmumu⁹.

Kredītiestāžu vērtējumā uzņēmumu spēja kvalificēties to finansējumam caurmērā ir nepietiekama, ņemot vērā to finansiālos rādītājus¹⁰, salīdzinoši augsto iesaisti ēnu ekonomikā un trūkumus korporatīvajā pārvaldībā.

Latvijas uzņēmumu kapitalizācija ilgstoši ir bijusi nepietiekama, un tā ir vājāka nekā Igaunijā un caurmērā ES, taču spēcīgāka nekā Lietuvā¹¹. Pēdējo piecu gadu laikā Latvijas uzņēmumu

⁵ EIB Investment Survey Country Overview. Pieejams: [EIB Investment Survey Country Overview 2022: CESEE](#).

⁶ Latvijā to kā šķērslis min 92% uzņēmumu, kamēr Lietuvā un Igaunijā, kur veiktas apjomīgākas investīcijas enerģētiskā, energoresursu cenas par šķērslis min tikai 71% uzņēmēju.

⁷ Atbilstoša darbaspēka pieejamība ir būtisks ierobežojums investīcijām arī Lietuvā un Igaunijā, taču saskaņā ar uzņēmēju vērtējumu mazākā mērā nekā Latvijā, kur ir sarežģītāk piesaistīt darbaspēku. Darbaspēka pieejamība skar plašu neatrisinātu jautājumu loku ne tikai attiecībā uz darba tirgus regulējumu, bet arī pasākumus, kas ietekmē cilvēkkapitālu – investīcijas izglītībā, sabiedrības veselībā, demogrāfijas uzlabošanā, nevienlīdzības mazināšanā, iekļaujošā sabiedrībā u.c.

⁸ 15.6% aptaujāto uzņēmumu Latvijā iepretim 6.2% aptaujāto uzņēmumu vidēji ES, 8.5% Igaunijā un 16.5% Lietuvā ([EIB Investment Survey Country Overview 2022: CESEE](#)).

⁹ SAFE Analytical_Report 2022.pdf (europa.eu)

¹⁰ Piemēram, pašu kapitāla, apgrozījuma, peļņas rādītāji.

¹¹ Saskaņā ar ECB datiem 2022. gada 3. ceturksnī nefinanšu uzņēmumu kopējā parāda un pašu kapitāla attiecība Igaunijā bija 0.62, Latvijā 0.71, bet Lietuvā 0.74, savukārt uzņēmumu pašu kapitāla un IKP attiecība – attiecīgi 176%, 98% un 96%. 2017. gada beigās nefinanšu uzņēmumu kopējā parāda un pašu kapitāla attiecība Igaunijā bija 0.63, Latvijā 0.91, bet Lietuvā 0.76, savukārt uzņēmumu pašu kapitāla un IKP attiecība – attiecīgi 190%, 98% un 96%.

kapitalizācija un finanšu veselība kopumā ir uzlabojusies, ko cita starpā ietekmējušas arī pārmaiņas uzņēmumu ienākumu nodokļa regulējumā. Līdz ar to, uzņēmumu finansiālajai veselībai uzlabojoties, būtu sagaidāms, ka arī kreditēšanas apjomi pieaugs un cena samazināsies. Lai gan 2021. gadā kredītu procentu likmes lielajiem uzņēmumiem mazinājās, tomēr tās joprojām bija augstākas nekā Lietuvā un Igaunijā. Arī kreditēšanas apjomi turpināja atpalikt no kaimiņvalstīm.

Kreditēšanas jomā jau ilgstoši norāda uz to, ka Latvijā kreditējamo juridisko un fizisko personu loku sašaurina to atrašanās ēnu ekonomikā¹². Turklāt kredītiestāžu pieredze liecina, ka būtiskai Latvijas uzņēmumu daļai raksturīga negodprātīga saistību izpildes kultūra.

Virksne šajā ziņojumā uzskaitīto kreditēšanu ietekmējošo faktoru attiecas uz plašāku politikas jomu loku kā Finanšu ministrijas vai Latvijas Bankas kompetencē esošās.

Kredītiestāžu uzraudzības regulējuma piemērošana Latvijā

Lielākie kreditētāji visās trīs Baltijas valstīs pārsvarā neatšķiras, un Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros tos uzrauga tā pati mikrouzraudzības iestāde (ECB) pēc vienotas pieejas. Kredītiestāžu normatīvais regulējums visās trīs Baltijas valstīs ir ieviests bez būtiskām atkāpēm no attiecīgajiem ES tiesību aktiem un atšķirības ir minimālas, un tām nav būtiskas ietekmes uz kopējo iekšzemes kreditēšanas apjomu. Tā, piemēram, Latvijā ir noteikta augstāka riska pakāpe komerciālā nekustamā īpašuma kreditēšanai, bet tā tiek piemērota tikai kredītiestādēm, kas neizmanto iekšējos risku novērtēšanas modeļus, un tiek ikgadēji pārskatīta, ņemot vērā attiecīgo zaudējumu pieredzi, tirgus attīstības tendences, kā arī finanšu stabilitātes apsvērumus.

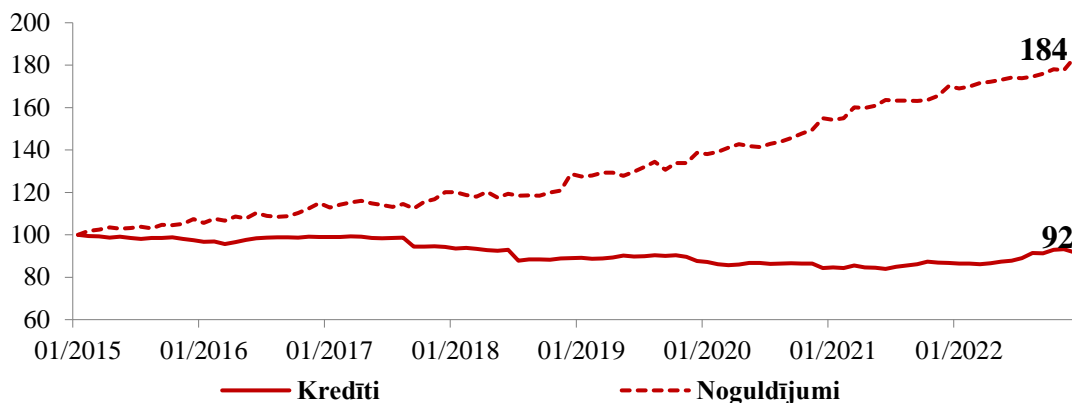
Makrouzraudzības jomā, kas ir nacionālā kompetencē, minams, ka Lietuvā un Igaunijā kapitāla prasības ir noteiktas stingrākas kā Latvijā – abās valstīs papildu mikrouzraudzības prasībām ir noteiktas arī precikliskās kapitāla rezervju prasības, savukārt Lietuvā – arī sektorālā sistēmiskā riska rezervju prasība riska darījumiem ar māsasaimniecībām, kas segti ar nekustamo īpašumu. Šīs papildu prasības noteiktas, citu faktoru starpā ņemot vērā arī augstākus kreditēšanas pieauguma tempus šajās valstīs, un tās ietekmē arī kredītu cenu.

Noguldījumu likmju samērīgums

Kredītiestāžu noguldījumu apjomi Latvijā turpina pieaugt straujāk nekā citur eiro zonā. Noguldījumi ir privātpersonu un nefinanšu sabiedrību termiņdepozīti, krājkonti, atlikumi norēķinu kontos u.tml. Noguldījumi un citi piesaistītie līdzekļi ir svarīgs finansējuma avots papildus citiem finansējuma veidiem, piemēram, aizņēmumiem no grupas kredītiestādēm vai emitētajiem parāda vērtspapīriem, ko kredītiestāde tālāk var izvietot, izsniedzot kredītus, veicot ieguldījumus vērtspapīros vai citos aktīvos.

---

¹² 2021. gadā Latvijā ēnu ekonomikas īpatsvars bija 26.6%, Igaunijā – 19%, Lietuvā 23.1%. Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/347365-enu-ekonomika-baltijas-valstis-sse-riga-enu-ekonomikas-indeksa-rezultati-2022>

6.attēls. Iekšzemes mājsaimniecību un uzņēmumu aizdevumu un noguldījumu atlikums Latvijā (01.2015. = 100), (avots: ECB)

2008. gadā Latvijas rezidentiem kredītos bija izsniegti pāri par 20 miljardiem *euro*, noguldījumi bija tikai 8,5 miljardi *euro*. Tātad 12 miljardi bija nauda, kas no citurienes ieplūda Latvijā. Kredītu apjoms ir nokrities no 20 uz 11 miljardiem *euro* un tas jau ilgstoši stagnē. Rezidentu noguldījumi 2022. gada nogalē ir pieauguši līdz 17 miljardiem *euro*.

Latvijā iespējams veikt termiņdepozītu 12 kredītiestādēs ar noteiktu minimālo noguldījuma summu no 100 līdz 100 000 *euro*, ko katra kredītiestāde nosaka pati, ar termiņu līdz 5 gadiem. Atkarībā no termiņa un kredītiestādes, termiņnoguldījumu gada procentu likmes ir diapazonā 0,70% - 3,85% (skatīt 7.attēlu).

Noguldījuma termiņš

Kredītiestāde	Minimālā noguldījuma summa, <i>euro</i>	Gada likme									
		1 mēnesis	3 mēneši	6 mēneši	9 mēneši	1 gads	1,5 gadi	2 gadi	3 gadi	4 gadi	5 gadi
Luminor ¹³	100	-	1,55%	1,75%	1,75%	3,20%	-	2,60%	2,50%	-	2,00%
Swedbank	100	1,75%	-	2,25%	-	3,15%	-	3,00%	-	-	-
SEB banka	500	-	2,15%	2,35%	-	3,00%	-	2,60%	2,60%	-	-
Citadele banka	150	-	1,55%	1,75%	1,75%	2,60%	2,60%	2,60%	2,60%	-	2,60%
Bigbank	500	1,25%	1,50%	2,35%	2,50%	3,25%	3,30%	3,30%	3,40%	3,50%	3,50%
Rietumu Banka	5 000	0,70%	1,00%	1,50%	-	2,00%	-	2,30%	3,00%	-	3,50%
BlueOr Bank	500	-	1,50%	2,00%	-	2,50%	-	2,70%	2,90%	-	3,85%
Industra Bank	3 000	-	2,00%	2,50%	-	2,75%	-	3,25%	3,40%	3,55%	3,70%
LPB bank	5 000	1,30%	1,55%	2,00%	2,25%	2,75%	-	3,00%	3,00%	-	3,00%
Reģionālā investīciju banka	500	-	1,00%	1,50%	-	2,00%	-	2,00%	1,75%	-	1,50%
Signet Bank	100 000	-	1,00%	1,50%	1,75%	2,00%	-	2,25%	2,50%	-	-

7.attēls. Privātpersonas termiņnoguldījuma gada likme attiecīgajā termiņā ar izmaksu termiņa beigās uz 17.05.2023., kredītiestādes sarindotas pēc 2022. gada peļņas (avots: publiski pieejama informācija kredītiestāžu tīmekļvietnēs)

Šobrīd kredītiestādes par naudu, kura noguldīta LB, kas sastāv gandrīz 20% no visiem kredītiestāžu aktīviem, saņem 3,25% depozītlikmi¹⁴. Augstā depozītlikme nesasniedz pilnā apmērā kredītiestāžu klientus, tās Latvijas kredītiestāžu klientiem saglabājas samērā zemas un ir starp zemākajām eirozonā gan pieprasījuma noguldījumiem, gan termiņnoguldījumiem. Vienlaikus Latvijas lielāko kredītiestāžu peļņas rādītāji ir starp augstākajiem eirozonā. Novērojamas atšķirības

¹³ Procentu likmes 12 mēnešu termiņnoguldījumiem, kuri atvērti kampaņas periodā no 11.05.2023.-25.05.2023.

¹⁴ Līdzīgi riska ziņā gandrīz centrālās bankas noguldījumam pielīdzināmos ieguldījumos iedzīvotājiem valsts krājobligācijās iespējams pelnīt virs 3% gadā.

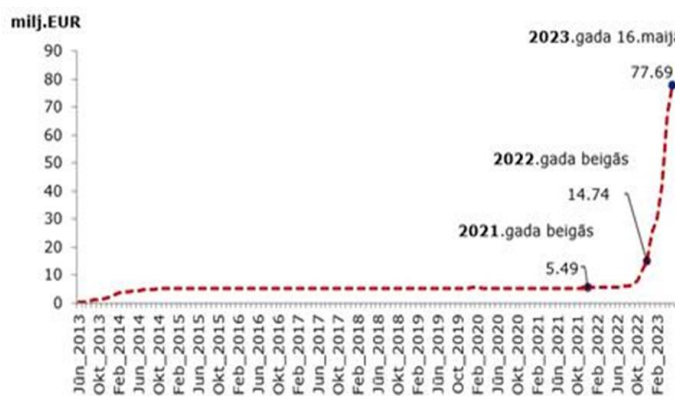
ar Lietuvu un Igauniju, kur māsasaimniecību un uzņēmumu noguldījumu gada likme ir augstāka nekā Latvijā, tādējādi sniedzot būtiskāku atbalstu savām ekonomikām (skatīt 8.attēlu).

KREDITIESTADE	Valsts	3 mēneši	6 mēneši	12 mēneši	24 mēneši
AS SEB Pank	Igaunija	1,75	2,25	3,35	3,00
AB SEB bankas	Lietuva	2,50	2,75	3,50	2,50
A/S "SEB banka"	Latvija	2,15	2,35	3,00	2,60
Swedbank AS	Igaunija	1,75	2,25	3,25	3,25
"Swedbank", AB	Lietuva	2,50	2,75	3,00	2,50
"Swedbank" AS	Latvija		2,25	3,15	3,00
AS Citadele banka Eesti filiaāl	Igaunija	1,25	1,50	2,50	2,50
Akciju sabiedrība "Citadele banka" Lietuvas filiālas	Lietuva	1,25	1,50	2,50	2,50
AS "Citadele banka"	Latvija	1,55	1,75	2,60	2,60
Luminor Bank AS	Igaunija	1,50	1,75	3,50	3,00
Luminor Bank AS Lietuvas skyrius	Lietuva	2,50	2,75	3,50	2,50
Luminor Bank AS Latvijas filiāle	Latvija	1,55	1,75	3,20	2,60

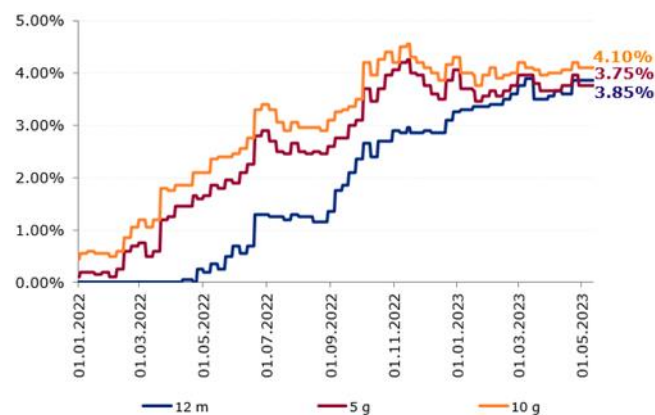
8.attēls. Aktuālā situācija ar visās Baltijas valstīs strādājošo kredītiestāžu piedāvātajām noguldījumu procentu likmēm māsasaimniecībām uz 17.05.2023.¹⁵ (avots: LB)

Neskatoties uz konkurences atšķirībām, nav pamatojuma, kāpēc vienas kredītiestādes ietvaros noguldījumu likmes Baltijas valstu starpā atšķiras.

Lai veicinātu iedzīvotāju dalību kapitāla tirgos, kā arī alternatīvu ieguldījumu iespēju noguldījumiem kredītiestādēs, tika izveidotas krājobligācijas, kas ir valsts nodrošināts ieguldījumu instruments un pieejams tikai privātpersonām. Tas ļauj veidot uzkrājumus zema riska finanšu instrumentā, vienlaikus apgūstot kapitāla tirgus dotās iespējas un diversificējot savus ieguldījumus. Šī instrumenta procentu likmes atbilst finanšu resursu piesaistes aktuālajām izmaksām finanšu tirgū attiecīgajam termiņam.

9.attēls. Privātpersonu īpašumā esošais krājobligāciju apjoms (milj. euro)

10.attēls. Krājobligāciju aktuālās likmes (2022.gada 1.janvāris – 2023.gada 16.maijs)

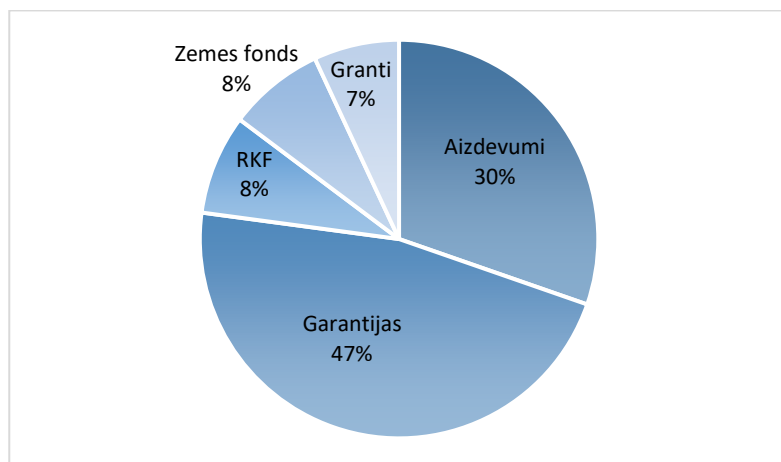
Iedzīvotāju labklājības aspektā ir svarīgi, lai iedzīvotāji aktīvi veidotu uzkrājumus negaidītām krīzes situācijām.

¹⁵ Kredītiestāžu piedāvātās noguldījumu procentu likmes. Pieejamas: <https://www.bank.lv/component/content/article/620-aktualitates/aktualas-temas/16460-kreditiestazu-piedavatas-noguldijumu-procentu-likmes#visas-baltijas-valstis-stradajoso-kreditiestazu-piedavato-noguldijumu-procentu-likmju-majsaimniecibam-salidzinajums> .

Valsts atbalsts tirgus nepilnību risināšanai caur attīstības finanšu institūciju ALTUM

Iepriekšējos gados mainīgie ekonomiskie apstākļi nostiprinājuši valstij piederošās finanšu institūcijas ALTUM lomu kreditēšanas tirgū, vienlaikus neatkāpjoties no Attīstības finanšu institūciju likumā un Eiropas Komisijas valsts atbalsta lēmumā nostiprinātā pamatprincipa, ka ALTUM darbojas jomās, kur pastāv tirgus nepilnība.

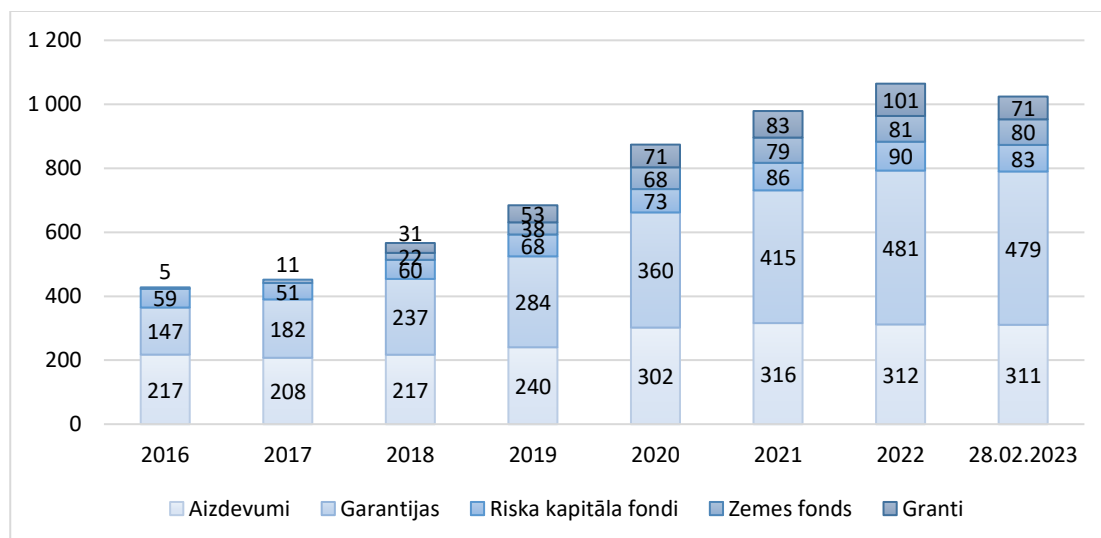
2022. gadā ALTUM kopējais portfelis (aizdevumi, garantijas, kapitāla instrumenti, zemes fonds, granti) sasniedzis 1 065 milj. *euro* (31.12.2021. - 979,1 milj. *euro*), no kura finanšu instrumentu bruto portfelis sastāda 963.6 milj. *euro* (2021. gada 31.decembrī: 895,8 milj. *euro*). 2023. gadā pirmajos 2 mēnešos kopējais portfelis palielinājies par 41 milj. *euro*.

11.attēls. ALTUM portfelis finanšu instrumentu dalījumā uz 28.02.2023.

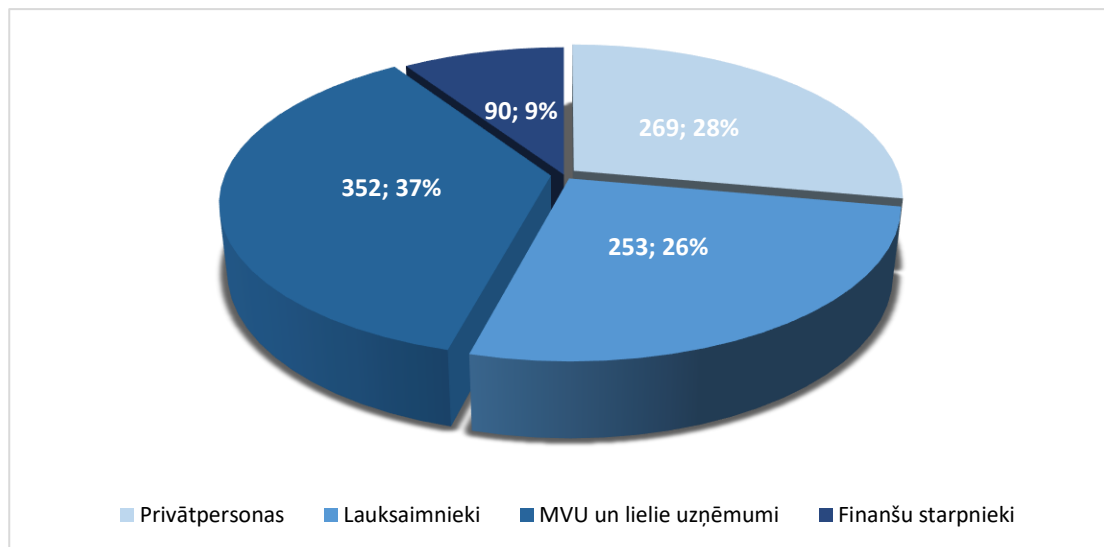
2022. gadā ALTUM kopējais portfelis pieauga par 85,9 milj. *euro*, no kuriem finanšu instrumentu portfelis palielinājās par 68 milj. *euro*, savukārt Covid-19 atbalsta instrumentu portfelis 2022. gadā samazinājās par 38 milj. *euro*, t.sk., Covid-19 aizdevumu portfelis par 27 milj. *euro* un Covid-19 garantiju portfelis par 11 milj. *euro*. Kopējais garantiju, kas izsniegtas kredītiestāžu aizdevumiem, portfelis 2022. gada beigās bija 481 milj. *euro* vērtībā. Ieguldījumi riska kapitāla fondos kopā veidoja 90 milj. *euro*.

No visiem izsniegtajiem aizdevumiem privātpersonām mājokļa iegādei 2022. gadā, aptuveni 26% ir ar ALTUM garantiju. ALTUM ir norādījis, ka 2023. gadā privātpersonas izrāda interesi par atbalsta iespējām mājokļa iegādei un netiek novērota kreditēšana bremsēšana no kredītiestādēm, bet ņemot vērā augstās procentu likmes un būvniecības izmaksu kāpumu, tad pagaidām privātpersonas nogaida, kad izmaksas samazināsies.

12.attēls. ALTUM portfeļa izmaiņas, milj. *euro*

ALTUM portfeli lielāko daļu veido MVU, kas veido 36,5% no kopējā apjoma. Pārējie segmenti ir salīdzinoši mazāki, lauksaimnieki – 26,2% (t. sk. zemes fonds), privātpersonas – 27,9% un finanšu starpnieki – 9,4%. 2022. gadā darījumi MVU un lielo uzņēmumu segmentā sasniedza 47,3% no visiem jaunajiem darījumiem šajā periodā.¹⁶

14.attēls. ALTUM portfelis pa segmentiem, uz 31.12.2022, milj. euro un % no portfeļa

Esošās politikas iniciatīvas

Kreditēšanas tendences Latvijā nosaka vairāku faktoru kopums - vispārējā ekonomiskā situācija, aizdevēju kredītu izsniegšanas politika un darbības stratēģiskie mērķi, nefinanšu sabiedrību un privātpersonu finansiālais stāvoklis, kā arī virkne ilgtermiņa strukturālo faktoru, t.sk. ēnu ekonomika, tiesiskā vide un citi. Minētie faktori ir apzināti jau iepriekšējos gados un tiek risināti dažādu politikas plānošanas dokumentu ietvaros, kas saistīti ar ēnu ekonomikas apkarošanu, maksātspējas procesiem, nodokļu politiku, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas ietvara uzlabošanu u.c., iesaistoties un sadarbojoties gan valsts pārvaldes institūcijām, gan nevalstiskajām organizācijām. Līdz ar to **konsekventa, kvalitatīva un nekavējoša politikas plānošanas dokumentos paredzēto pasākumu īstenošana ir viens no augstākās prioritātes uzdevumiem, lai nodrošinātu aktīvākai kreditēšanai labvēlīgu vidi.**

Valdības deklarācija paredz veidot tādu finanšu sektora politiku, kas veicina un atbalsta ilgtspējīgu Latvijas tautsaimniecības attīstību, uzlabojot finansējuma pieejamību un nodrošinot konkurētspēju.¹⁷ Valdības deklarācijas rīcību plānā ir iekļauti pasākumi, lai veicinātu finanšu sektora attīstību:

- nodrošināt atbalstu uzņēmumiem, attīstot un ieviešot ALTUM finanšu instrumentus garantiju, aizdevumu (t.sk., ar kapitāla atlaidi) un riska kapitāla veidā, īpaši reģionos, uzņēmumu produktivitātes kāpināšanai, digitalizācijai un inovācijas attīstībai;
- izveidot visaptverošas eksporta kredītu darījumu un apdrošināšanas sistēmu, lai novērstu tirgus nepilnības finanšu pieejamībā;

¹⁶ Altum sniegtā informācija.

¹⁷ Deklarācija par Ministru kabineta iecerēto darbību 14.12.2022. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/media/14490/download?attachment>.

- izstrādāt stratēģiju un konkrētu rīcības plānu kapitāla tirgus attīstībai Latvijā, kas ļautu privātajiem uzņēmumiem gūt pieeju būtiskai izaugsmei nepieciešamajam kapitālam;
- mazināt ēnu ekonomiku un veicināt parādsaistību izpildi, pārskatot no parādnieka ienākumiem veicamo kopējo ieturējumu apmērus.

Finanšu tirgus politikas mērķi un pasākumi finanšu sektora attīstībai vidējā termiņā, ir iestrādāti **Finanšu sektora attīstības plānā**¹⁸, kurā noteikti finanšu sektora attīstības prioritārie virzieni, to ietvaros īstenojamie pasākumi un sasniedzamie rezultāti. Finanšu sektora attīstības plāns paredz risināt ieilgušas strukturālās problēmas, kas ietvertas citos politikas plānošanas dokumentos, kā arī iekļauti konkrēti pasākumi, kuri varētu uzlabot finansējuma pieejamību:

- veicināt finanšu sektora aktivitāti, piesaistot jaunus tirgus dalībniekus, tādējādi palielinot konkurenci finanšu sektorā;
- pilnveidot finanšu instrumentu atbalsta programmas, tajā skaitā, vērtējot mezanīna instrumenta turpmākas attīstības iespējas;
- pilnveidot publiskā un privātā sektora informētību un izpratni par iespējam piesaistīt starptautisko finanšu institūciju investīcijas un tehnisko atbalstu, tai skaitā, tādās jomās kā zaļā pāreja, digitalizācija, inovācijas, kapitāla tirgus;
- izvērtēt komercķīlu izlietošanas efektivitāti juridisko personu parādu atgūšanas procesā, mazinot šķēršļus efektīvai parāda atgūšanai;
- veicināt mājsaimniecību ieguldījumu veidošanu, veicinot izpratni par ieguldījumu nepieciešamību, tai skaitā kapitāla tirgū.

Ēnu ekonomikas ierobežošana ir viena no valdības prioritātēm, kuras īstenošanai tiek veikti pasākumi uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un labprātīgas nodokļu saistību izpildes veicināšanai, uzlabojot normatīvo regulējumu, veidojot stabilu un prognozējamu nodokļu politiku, samazinot administratīvo slogu, korupciju, vienlaikus pilnveidojot valsts pārvaldes darba efektivitāti.

Izstrādājot jauno **Ēnu ekonomikas ierobežošanas plānu 2023. - 2025. gadam** prioritāte turpmākajiem trim gadiem būs ēnu ekonomikas mazināšana konkrētās prioritārās tautsaimniecības nozarēs un horizontālo pasākumu īstenošana. Kā prioritārās nozares tiks noteiktas būvniecība un veselības aprūpe, taču uzmanība tiks pievērsta arī automobiļu mazumtirdzniecībai, nekustamā īpašuma darījumiem un ēdināšanas pakalpojumiem.

Finanšu ministrija ir izstrādājusi Ministru kabineta rīkojuma projektu "Par Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna 2023.–2025. gadam izstrādi", kurā ir noteikts jauns plāna pārvaldības modelis, ka par plānā iekļauto pasākumu izstrādi un īstenošanu būs atbildīgas nozaru ministrijas. Nozaru ministrijas veidos un vadīs ekspertu darba grupas, iesaistot darba procesā nevalstisko sektoru, izstrādās priekšlikumus plāna pasākumiem, kas vērsti uz konkrētas nozares politikas un tiesiskā regulējuma sakārtošanu, nosakot konkrētus izmērāmus rezultātus no pasākumu ieviešanas, iekļaušanai kopējā plānā.

Finanšu ministrija uzņemsies horizontālo pasākumu virzienā izvērtēt un noteikt pasākumus mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības jomā saistībā ar skaidras naudas izmantošanu savstarpējos darījumos un informācijas paplašināšanu un pieejamību valsts iestādēm un nodokļu maksātājiem, efektīvu datu apmaiņu starp valsts iestāžu reģistriem, kā arī informācijas iegūšanu no

---

¹⁸ Ministru kabineta 2022. gada 31. maija rīkojums Nr. 396 "Par Finanšu sektora attīstības plānu 2022.–2023. gadam". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/332903>.

trešajām pusēm. Savukārt prioritāro pasākumu virzienā atbildīgās nozaru ministrijas (Ekonomikas ministrija un Veselības ministrija) kopā ar ekspertiem meklēs risinājumus un identificēs pasākumus ēnu ekonomikas riska mazināšanai gan būvniecības nozarē, gan veselības aizsardzības nozarē, paplašinot to ar skaistumkopšanas pakalpojumu jomu.

Paredzēts, ka līdz 2023. gada 31. maijam atbildīgās nozaru ministrijas sniegs priekšlikumus plāna projektam, lai Finanšu ministrija līdz 2023. gada 31. jūlijam izstrādāto plāna projektu iesniegtu izskatīšanai Ministru kabinetā.

2022. gada decembrī Ministru kabinets apstiprināja Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2023.–2025. gadam¹⁹, kas paredz turpināt stiprināt Latvijas spējas cīnīties ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma un proliferācijas finansēšanu, veicinot sabiedrisko drošību, ekonomiskās vides konkurētspēju un uzticību Latvijas jurisdikcijai.

Finanšu darījumu darba grupas (FATF) eksperti atzinuši, ka Latvija ir izveidojusi stipru un noturīgu finanšu noziegumu novēršanas sistēmu

Jaunais pasākumu plāns liek uzsvāru uz FATF ekspertu sniegtajām rekomendācijām un turpmāk veicamajām darbībām dažādos rīcības virzienos, pievēršot pastiprinātu uzmanību un resursus vietējās korupcijas apkarošanai un novēršanai. Saskaņā ar Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2023.–2025. gadam:

- paredzēts izstrādāt priekšlikumus attālināta uzraudzības procesa uzlabošanai/ieviešanai VID, pārskatīt VID un PTAC darbinieku skaitu, resursus un nodarbināto atlīdzību, lai nodrošinātu, ka iestādes spēj pārvaldīt identificētos riskus;
- FID iegādāsies virtuālo aktīvu izmeklēšanas programmatūru, lai spētu efektīvi izsekot noziedzīgas plūsmas virtuālajā vidē, kā arī atbalstītu tiesībsargājošās iestādes saistībā ar virtuālo aktīvu darījumu izsekošanu. Lai veicinātu tiesībsargājošo iestāžu sadarbību un inovatīvu tehnoloģiju izmantošanu finanšu noziegumu izlūkošanai un novēršanai;
- FID 2022. gada 30. martā atklāja Baltijā pirmo finanšu izlūkošanas un naudas atmazgāšanas novēršanas jeb AML inovāciju centru (AML Innovation Hub);
- plānots nodrošināt Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra modernizāciju, pilnveidojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju attiecībā uz patieso labuma guvēju informācijas pārbaudi reģistrācijas procesā.

Ar mērķi uzlabot uzņēmumu pārvaldību Latvijā, Tieslietu ministrijas izveidotā Korporatīvās pārvaldības konsultatīvā padome 2020. gada decembrī izstrādāja **Latvijas Korporatīvās pārvaldības kodeksu**²⁰. Minētais kodekss sastāv no 17 principiem, kuri veicina uzņēmuma ilgtermiņa vērtības pieaugumu, tā efektīvu pārvaldību un darbības caurskatāmību. Tas ir izstrādāts, ņemot vērā Latvijas Republikas normatīvajos aktos uzņēmumiem izvirzītās prasības, kā arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ieteikumus uzņēmumu korporatīvajai pārvaldībai. Kodekss ir brīvprātīgs instruments, kuru jebkurš uzņēmums var izmantot, lai pilnveidotu

---

¹⁹ Ministru kabineta 2022. gada 13. decembra rīkojums Nr. 940 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2023.–2025. gadam". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/338012-par-pasakumu-planu-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanai-20232025-gadam> .

²⁰ Latvijas Korporatīvās pārvaldības kodekss. Pieejams: https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/media_file/korporativas-parvaldibas-kodekss_0.pdf .

savu pārvaldību, bet īpaši būtisks finanšu institūcijām, uzņēmumiem, kuru vērtspapīri ir kotēti biržā, kā arī valsts un pašvaldību uzņēmumiem.

2020. gadā formāli noslēdzās **Maksātspējas politikas attīstības** pamatnostādņu 2016.-2020. gadam (turpmāk – pamatnostādnes) īstenošana. Faktiski pamatnostādņu un to īstenošanas plāna izpilde ilgst vēl šobrīd, kamēr netiks izsludināti grozījumi normatīvajos aktos, lai nodrošinātu Direktīvas par pārstrukturēšanu un maksātspēju (Direktīva 2019/1023).²¹ Grozījumi normatīvajos aktos Saeimā ir pieņemti šā gada 16. martā²² un 23. martā²³. Atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam,²⁴ gala ietekmes novērtējums tiks veikts divu gadu laikā no grozījumu spēkā stāšanās.

Ilgspējīgas kreditēšanas attīstībai nozīmīgs elements ir arī iedzīvotāju finanšu pratība. Kopš 2023. gada 1. janvāra, kad stājās spēkā Latvijas Bankas likums un tika noslēgta Finanšu un kapitāla tirgus komisijas integrācija LB, finanšu pratības koordinēšanu nodrošina LB, veidojot starpinstitūciju darba grupu, iesaistot plašu ieinteresēto pušu loku gan no finanšu un izglītības, gan nevalstiskā sektora. Plašā finanšu pratības darba grupā arī izstrādāta **Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības stratēģija 2021.–2027. gadam**²⁵, partneriem, kopīgi izvirzot mērķus un vienojoties par veicamajiem uzdevumiem nākamajos septiņos gados.

Kapitāla tirgus attīstības jomā Latvijā ir izveidots tāds vērtspapīru tirgus regulatīvais ietvars, kas nodrošina atbilstošu tirgus caurskatāmību, kā arī investoru aizsardzību. Liela daļa normatīvā regulējuma ir harmonizēta ES līmenī, un kopumā tas atbilst starptautiskām prasībām. Tomēr kapitāla tirgus aktivitāte un finanšu tirgus daudzveidīgās iespējas izmantojošo uzņēmumu skaits Latvijā vēl atpaliek no tā, kas būtu atbilstošs mūsu ekonomikas attīstības līmenim. Kapitāla tirgus attīstība ir identificēta kā viena no būtiskām prioritātēm turpmākajos gados un Ministru kabinets 2023. gada 16. maija sēdē apstiprināja informatīvo ziņojumu **“Par Latvijas kapitāla tirgus tālāku attīstību”**, atbalstot turpmāku rīcību trīs virzienos – paaugstināt akciju tirgus kapitalizāciju, sasniedzot 9% no IKP 2027.gadā; paaugstināt iedzīvotāju kā investoru aktivitāti kapitāla tirgū un veicināt institucionālo investoru ieguldījumus Latvijā, radot tam atbilstošus ieguldījumu instrumentus.

Tā kā kreditēšana ir ciešā sasaistē ar investīcijām, nepieciešams arī turpmāk stiprināt Latvijas pievilcību investīcijām, attīstīt izglītības un zinātnes kvalitāti, uzlabot inovāciju pārnesi, veicināt izpēti un attīstības projektus.

Lai noteiktu ilgtspējīgu finanšu stratēģiju un ieviestu pasākumus, kas noteiktu klimata pārmaiņu fizisko un pārejas risku ietekmi uz finanšu sektoru, būtiski ir turpināt Finanšu sektora attīstības plāna 2022. - 2023. gadam ietvertos **ilgtspējīgu finanšu jomā** identificētos politikas pasākumus. Starp šiem pasākumiem ir institucionālā ietvara ilgtspējīgu finanšu mērķu sasniegšanai izveidošana, ilgtspējības novērtēšanai nepieciešamo datu pieejamības veicināšana, kā arī sabiedrības izpratnes par ilgtspējīgām finansēm veicināšana. Tāpat būtiski ir turpināt darbu pie **kapitāla tirgus attīstības pasākumiem**, kas tāpat iekļauti Finanšu sektora attīstības plānā, kā arī informatīvajā ziņojumā **“Par Latvijas kapitāla tirgus tālāku attīstību”**.

²¹ 2020. gada 3. martā aktualizēto pamatnostādņu īstenošanas plānu. Pieejams: <https://polsis.mk.gov.lv/documents/5823>.

²² Grozījumi Maksātspējas likumā pieejams:

[https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webAll?SearchView&Query=\(NumberTxt\)=25&SearchMax=0&SearchOrder=4](https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webAll?SearchView&Query=(NumberTxt)=25&SearchMax=0&SearchOrder=4)) un grozījumi Civilprocesa likumā (pieejams:

[https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webAll?SearchView&Query=\(NumberTxt\)=26&SearchMax=0&SearchOrder=4](https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webAll?SearchView&Query=(NumberTxt)=26&SearchMax=0&SearchOrder=4))

²³ Grozījumi likumā “Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātspējas gadījumā” (pieejams: [https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webAll?SearchView&Query=\(NumberTxt\)=27&SearchMax=0&SearchOrder=4](https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webAll?SearchView&Query=(NumberTxt)=27&SearchMax=0&SearchOrder=4))

²⁴ Ministru kabineta 2014. gada 2. decembra noteikumu Nr. 737 “Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi” 42. punktu. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/270934#p42>.

²⁵ Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības stratēģija 2021.–2027. gadam. Pieejams: <https://www.finansupratiba.lv/wp-content/uploads/2021/03/Finansu-pratibas-strategija.pdf>.

Līdz 2023. gada beigām Finanšu ministrija sadarbībā ar citām nozares ministrijām, kompetentām institūcijām un nevalstiskajām organizācijām plāno iesniegt apstiprināšanai Ministru kabinetā Finanšu sektora attīstības plānu 2024. - 2026. gadam.

Priekšlikumi turpmākai rīcībai

Lai risinātu strukturālos kreditēšanu bremzējošus faktoros un veidotu kreditēšanai un investīcijām pievilcīgāku vidi, iepriekšējā nodaļā minētos politikas plānošanas dokumentus ir svarīgi īstenot bez kavēšanās, cieši sadarbojoties visām iesaistītajām pusēm, gan no valsts sektora, gan arī nozaru nevalstiskajām organizācijām. Tas ļaus sakārtot investīcijām pievilcīgāku vidi ilgtermiņā, lai kreditēšana sniegtu pilnvērtīgu devumu tautsaimniecības attīstībā nākamo biznesa ciklu laikā.

Papildus ziņojumā minētajiem strukturālajiem pasākumiem ir identificēta virkne pasākumu, kurus jāuzsāk īstenot 2023.gadā:

Latvijas Bankas uzsāktie un plānotie pasākumi:

1. Papildu pasākumi finanšu tirgus uzraudzības normatīvā regulējuma pilnveidei, tai skaitā:
  - izvērtēt atsevišķu uzraudzības regulējuma normu atbilstīgumu (piem., Latvijas tirgum piemērotas riska pakāpes noteikšana darījumiem ar komercīpašumiem; ierobežojumi kredīta summai un ienākuma apmēram gadījumos, kad nekustamais īpašums tiek iegādāts izīrēšanai),
  - izvērtēt iespēju regulējumā iestrādāt ilgspējīgu kreditēšanu veicinošus elementus,
  - risināt jautājumu par kredītiestāžu ziņošanas LB apjoma mazināšanu uzraudzības jautājumos,
  - pēc kredītiestāžu pieprasījuma sniegt atbalstu sarunās ar ECB un Zviedrijas uzraudzības iestādi, lai mazinātu 2008. gada finanšu krīzes ietekmi kredītiestāžu IRB (*internal ratings-based*) modeļos.
2. Visaptveroša analīze par finansējuma pieejamību situāciju Latvijā un problēmu cēloņiem, uzsākot publicēt regulāru LB ziņojumu par finansējuma pieejamību Latvijā (t.sk., kreditēšanas kanāls, kapitāla tirgus piedāvātās iespējas u.c.).
3. Regulāra informācijas apkopošana, lai uzlabotu tās pieejamību, stiprinātu konkurenci un veicinātu klientu mobilitāti:
  - informācija par kredītiestāžu komisiju maksām,
  - informācija par kredītiestāžu noguldījumu un kredītu procentu likmēm Latvijā un eirozonā (tai skaitā, noguldījumu un kredītu likmes Lietuvā un Igaunijā), publicējot LB tīmekļvietnē.

Ekonomikas ministrijas sadarbībā ar atbildīgajām institūcijām un LFNA uzsāktie un plānotie pasākumi:

1. Izstrādāt priekšlikumus būvniecības nozares aktuālo jautājumu risināšanai, lai veicinātu uzsāktu būvniecības projektu tālāku attīstību un finansēšanu, kā arī sekmētu kredīta apjoma pieaugumu būvniecības nozarē.

2. Izstrādāt priekšlikumus daudzdzīvokļu māju siltināšanas aktīvākai kreditēšanai, lai veicinātu daudzdzīvokļu māju kredītu apjoma pieaugumu, vienlaikus sniedzot būtisku ieguldījumu klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā.

Ņemot vērā, ka kreditēšanas veicināšana nav tikai valsts pārvaldes uzdevums finanšu tirgus politikas jomā, aktīvāk ir jāiesaistās arī pašām kredītiestādēm, veicot pasākumus, kas sekmētu to, tai skaitā, pārskatot savu kreditēšanas politiku atbilstoši ekonomiskajai situācijai ne tikai Latvijā, bet visā eirozonā.

LB un Finanšu ministrija ir aicinājusi kredītiestādes sniegt savu ieguldījumu labvēlīgas augšnes sagatavošanā kreditēšanas apjoma palielināšanai tautsaimniecības izaugsmes brīdī. Neskatoties uz to, ka šobrīd augošo procentu likmju apstākļos pieprasījums pēc kredītiem samazinās, kredītiestādēm nepieciešams strādāt situācijas uzlabošanai nākotnē, tostarp, aktīvi komunicējot un vairojot uzņēmumu un mājsaimniecību informētību par kredītiestāžu sniegtajiem pakalpojumiem un finanšu pratību, lai šos pakalpojumus efektīvi izmantotu, kā arī apzinot aktuālās vajadzības un uzturot saikni ar iespējami vairāk potenciāli kredītajiem uzņēmumiem un mājsaimniecībām.

Ņemot vērā, ka augstas inflācijas un augošu procentlikmju apstākļos nav sagaidāms straujš kreditēšanas apjoma pieaugums īstermiņā, gatavojoties aktīvākai kreditēšanai nākamajā biznesa ciklā **Latvijas Banka un Finanšu ministrija aicina kredītiestādes** izmantot augošo procentlikmju apstākļus un pašreizējā posmā sniegt atbalstu tautsaimniecības attīstībai Latvijā:

1. Pārskatot noguldījumu likmes mājsaimniecībām un uzņēmumiem, nodrošinot to, ka Latvijas iedzīvotāju noguldījumu likmes seko procentu likmei, ko kredītiestādes saņem no centrālās bankas. Tāpat tiek sagaidīts, ka kredītiestāžu noguldījumu likmju un kredītu likmju relatīvā pozīcija uz citu eiro zonas valstu fona būtiski neatšķirsies - ja kredītu likmes ir starp augstākajām, arī noguldījumu likmēm būtu jābūt krietni virs eirozonas vidējām likmēm. Neskatoties uz jau uzsāktu procentu likmju kāpumu, joprojām ir iespēja likmēm augt, t.sk. salīdzinot ar Baltijas kaimiņiem. Ārpus konkurences atšķirībām, nav labu pamatojumu, kāpēc - pat vienas grupas ietvaros - noguldījumu likmēm Baltijas valstu starpā būtu jāatšķiras.
2. Samazinot citas izmaksas, ar kurām saskaras mājsaimniecības un uzņēmumi, it īpaši komisijas maksas. Komisijas maksas ne tikai sadārdzina kreditēšanu un citus kredītiestāžu sniegtos pakalpojumus, bet arī mazina klientu mobilitāti un tādējādi konkurenci kredītiestāžu starpā. Augstas peļņas apstākļos būtu labs brīdis šīs komisijas atcelt vai mazināt.

Latvijas kredītiestādes, atsaucoties aicinājumam, ir pārskatījušas un paaugstinājušas noguldījuma likmes, kas atspoguļojas gan piedāvāto termiņnoguldījumu, gan krājkonta procentu likmēs. Kredītiestāžu piedāvātās procentu likmes seko, lai arī ar kavēšanos, procentu likmei, ko kredītiestādes saņem no centrālās bankas. Vienlaikus joprojām ir novērojamas atšķirības ar kaimiņvalstīm, kur kopumā atlīdzība par mājsaimniecību un uzņēmumu noguldījumiem pārsniedz Latvijas kredītiestāžu sniegumu, un tādējādi sniegušas savām ekonomikām būtiskāku atbalstu. Vienlaikus kredītiestāžu kredītu likmes Baltijā saglabājas starp augstākajām eiro zonā un naudas tirgu likmju nekavējošai transmisijai uz kredītu likmēm, bet noguldījumu likmēm augot ar kavēšanos, kredītiestāžu procentu ienākumu un procentu izdevumu atšķirības vēl turpināja palielināties.

Savukārt komisijas maksu samazināšanā patlaban progress nav novērots.

Ziņojumā minētais pasākumu kopums sniegs būtisku ieguldījumu kreditēšanas aktivizēšanā, tādējādi veicinot Latvijas tautsaimniecības attīstību.